

Jak dbać o lokalne oczka wodne, małe ciekły, miejsca podmokłe w warunkach zmieniającego się klimatu

Legnica 2018

Projekt pn. „Współdziałanie środowisk na rzecz adaptacyjności do zmian klimatycznych poprzez małą retencję i ochronę bioróżnorodności” współfinansowany ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Dofinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Projekt **„Współdziałanie środowisk na rzecz adaptacyjności do zmian klimatycznych poprzez małą retencję oraz ochronę bioróżnorodności”** realizowany w okresie od lipca 2017 r do czerwca 2019 przez Fundację Ekologiczną „Zielona Akcja”, finansowany ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020.

Celem głównym projektu jest podniesienie wiedzy i integracja środowisk mających największy wpływ na działania w zakresie adaptacji do zmian klimatycznych poprzez wykorzystanie małej retencji do odnowy zasobów wodnych i przywracania równowagi środowiska przyrodniczego. Projekt będzie realizowany na terenie województw opolskiego, dolnośląskiego, lubuskiego i wielkopolskiego. Skierowany jest do podmiotów szczebla wojewódzkiego odpowiedzialnych za gospodarowanie wodą oraz ochronę bioróżnorodności oraz decydentów samorządowych, organizacji i społeczności lokalnych. Ma umożliwić współpracę, przekazywanie dobrych praktyk i mobilizować środowiska do działań adaptacyjnych zarówno na szczeblu regionalnym jak i lokalnym.

Zaplanowane działania wykorzystują doświadczenia wypracowane w trakcie realizacji projektów pn. „Mała retencja, duża sprawa” „Zadrzewienia śródpolne dla ochrony bioróżnorodności i klimatu” oraz „Wzmocnienie udziału społeczności lokalnych w decyzjach dotyczących adaptacji do zmian klimatu”.

Zapraszamy na stronę: **www.malaretencja.pl**

Znajd nas na Facebooku pod hasłem:
„Mała retencja - duża sprawa”

Środowiska wodne najbardziej narażone na zmiany klimatu

Najbardziej zagrożone siedliska to: wody słodkie stojące i płynące, torfowiska, trzęsawiska, źródła śródlądowe, siedliska lasów bagiennych, lasy dębowe, lasy stokowe, siedliska nadbrzeżne i słonawe.

Na skutek postępującego zaniku małych powierzchniowych zbiorników wodnych: bagien, stawów, oczek wodnych, małych płytkich jezior, potoków i małych rzek – bezpośrednie zagrożenie dla gatunków bytujących lub korzystających z rezerwuarów wody pitnej.

Zagrożone gatunki: ptaki dolin rzek, mokradeł, torfowisk wrażliwe na zmiany stosunków wodnych /ptaki siewkowane, rybołów, błotniak stawowy, błotniak łąkowy, cyranka, płaskonos, orlik grubodzioby/, żółw błotny, minóg strumieniowy, minóg ukraiński, strzebla błotna. Migracje gatunków mogą zostać uniemożliwione przez niedrożność ekologiczną: brak ciągłości ekologicznej formacji roślinnych, niedrożność korytarzy ekologicznych, zbyt niskie nasycenie wyspami środowiskowymi

Niskie zasoby hydrologiczne wpływają na eutrofizację i zaburzenia przepływu wód w zbiornikach i ciekach

Błotniak stawowy (fot. J. Józefczuk).

Zbiornik wodny przyjazny przyrodzie

Zaczynamy od...

- ▶ Sprawdzamy kto jest właścicielem obiektu
- ▶ Sprawdzamy podstawy prawne budowy nowego zbiornika lub remontu już istniejącego obiektu
- ▶ Kompletujemy odpowiednie dokumenty np.: mapa do celów projektowych, operat wodnoprawny, dokumentacje przyrodnicze i techniczne

Śródpolne zbiorniki wodne (fot. K. Konieczny).

Mapa

Z mapy do celów projektowych możemy nie tylko ustalić położenie działki, ale też możemy sprawdzić sąsiedztwo i ewentualne zagrożenie wynikające z istniejącej infrastruktury

Rzeczywistość...

Stan zastany może nas nieco zdziwić. Często w dawnych zbiornikach są śmieci, gruz itp. Przewidywanie usunięcia odpadów to również są koszty, które należy przewidzieć w projekcie renaturyzacji.

Po stawie nie ma śladu (fot. K. Konieczny).

Czasem, zanim podejmiemy prace ziemne musimy udrożnić istniejące systemy rowów, bo inaczej ciężki sprzęt nie wjedzie na dno zbiornika

Nasza wizja

Nasza wizja może być na początku rozmyta. Dopiero konsultacje z inżynierami, biologami i mieszkańcami pomoże nam w zaplanowaniu konkretnych działań.

Zawsze warto:

- ▶ Warto poszukać ludzi, którzy już wcześniej mieli do czynienia z pracami na oczkach wodnych
- ▶ Warto zwrócić się do regionalnych organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną przyrody
- ▶ Warto porozmawiać z lokalnymi mieszkańcami – jak było, co pamiętają. Mogą nas zaskoczyć na plus

Spotkanie z mieszkańcami

- To mieszkańcy pozostaną z oczkiem wodnym w późniejszym czasie, ważne by rozumieli i akceptowali założenia renaturyzacji.

(fot. K. Konieczny)

Koncepcja

- Graficzny szkic naszych zamierzeń ułatwi nam zaprojektowanie ewentualnych miejsc dla ludzi i stref nie naruszalnych dla przyrody

Waloryzacja przyrodnicza

Prace należy tak zaplanować, aby nie kolidowały one z okresem lęgowym ptaków, czy okresem rozrodczym płazów. Zgodnie z prawem okres lęgowy trwa od 1 marca do 15 października. Część zwierząt np. traszki są widoczne jedynie w ściśle określonych terminach.

(Czapla biała fot. J. Józefczuk)

(fot. K. Konieczny)

Uwaga na gatunki chronione!!!

Żaba zielona (fot. J. Józefczuk)

Szklarnik leśny (fot. J. Józefczuk)

Różanka (fot. J. Józefczuk)

Zimorodek (fot. J. Józefczuk)

Samiec wąsatki (fot. J. Józefczuk)

Bóbr (fot. J. Józefczuk)

Niektóre, rzadkie rośliny są widoczne tylko wiosną, stąd potrzeba konsultacji z przyrodnikami

Grązel żółty (fot. J. Józefczuk)

Grzybień biały (fot. J. Józefczuk)

Bobrek trójlistkowy (fot. J. Józefczuk)

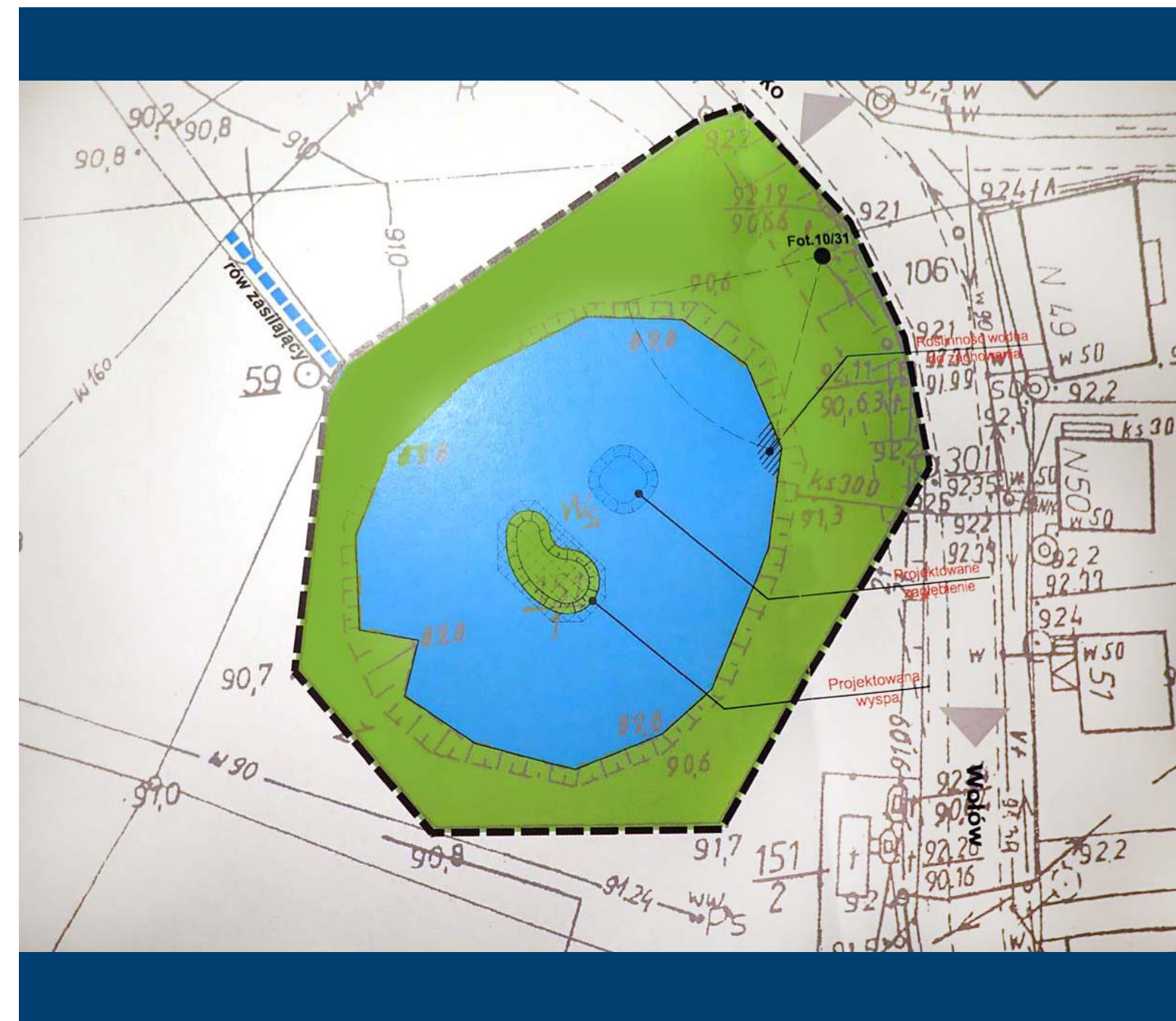
Kosaciec żółty (fot. J. Józefczuk)

Kruszczyk błotny (fot. J. Józefczuk)

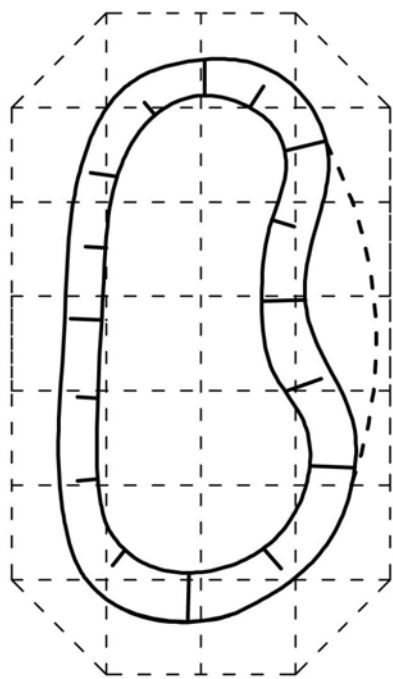

Grzybieńczyk wodny (fot. J. Józefczuk)

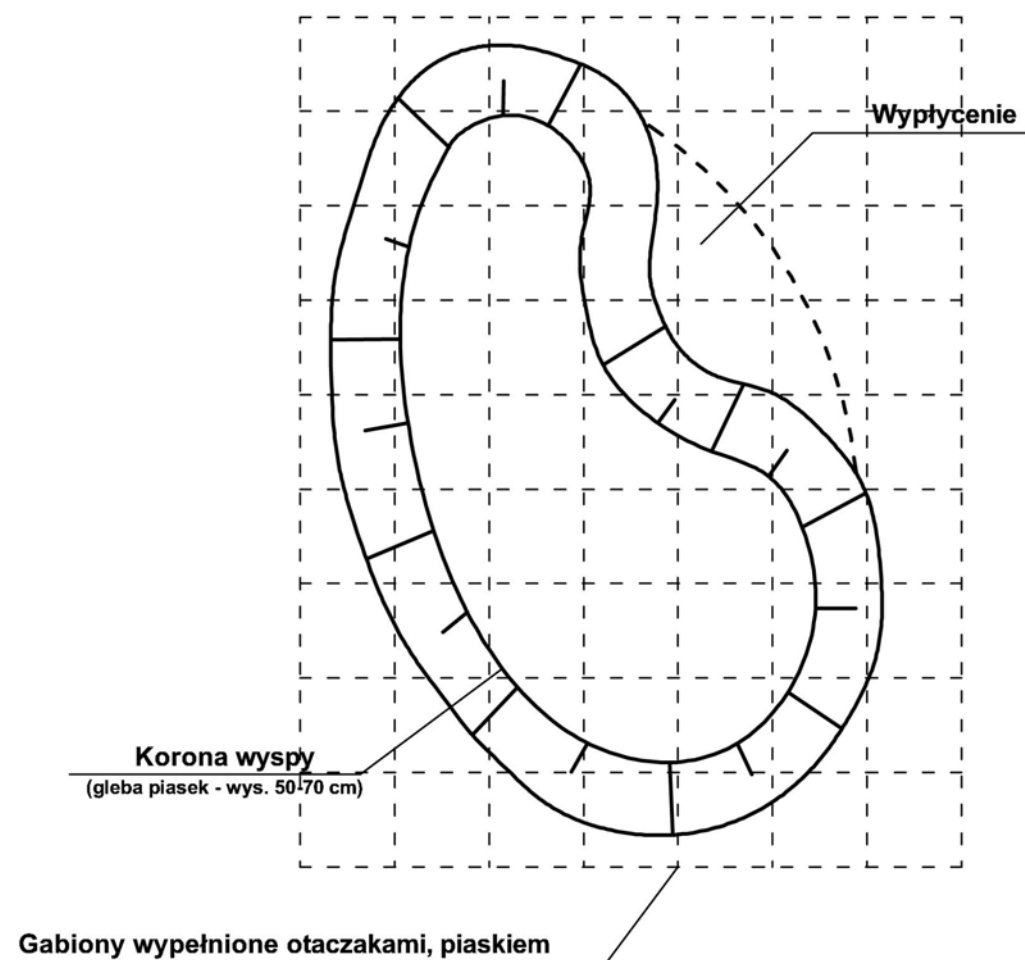

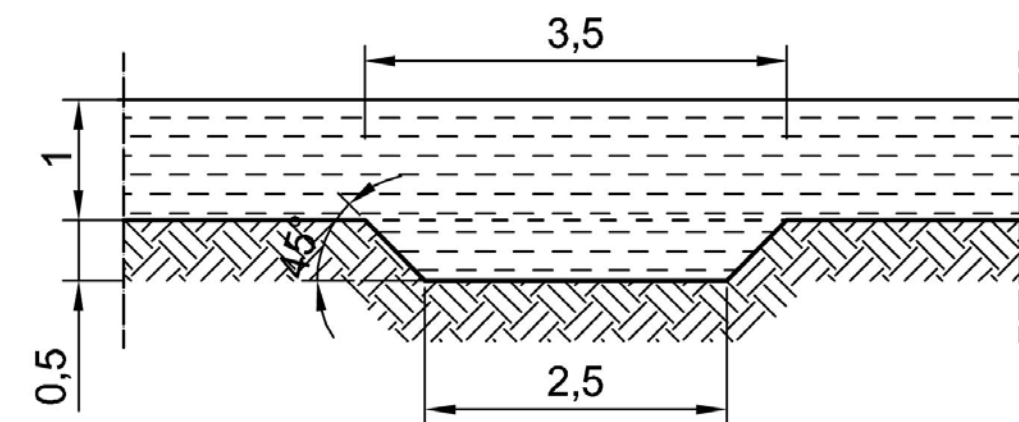
Wyspa typ A
(pow. około 15 m²)

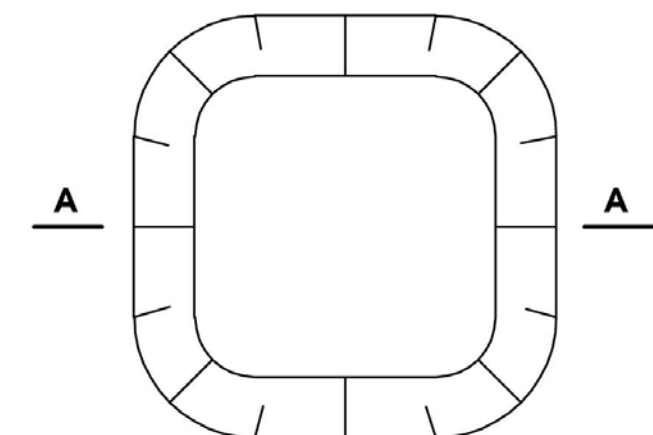
Wyspa typ B
(pow. około 30 m²)

Wyspa - Przykłady gotowych projektów elementów , które mają
znaczenie dla ochrony przyrody

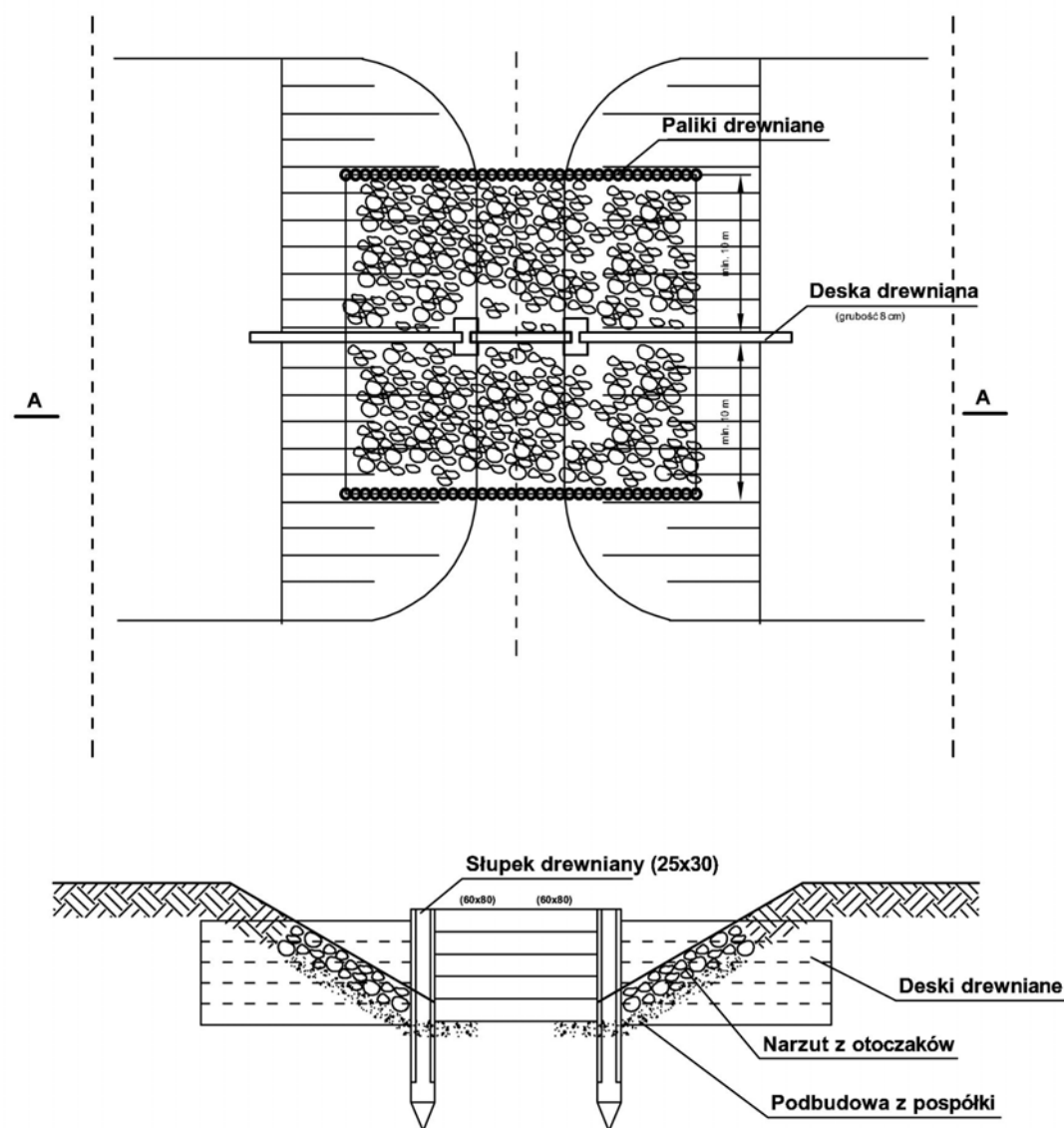
Głęboczek typ A
(Rzut)

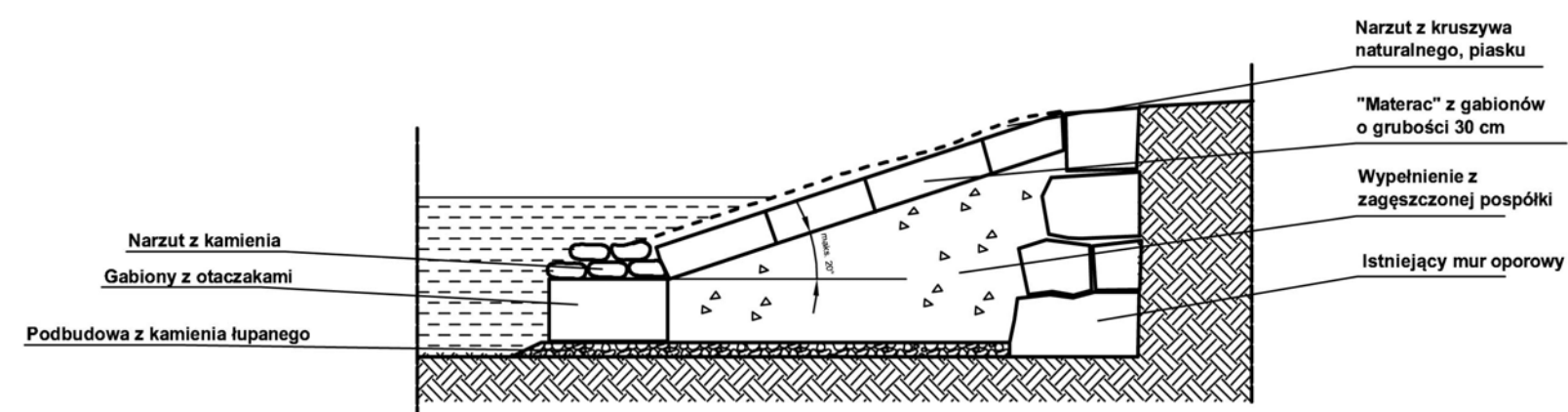
Głęboczek - głębsze fragmenty oczek wodnych mają znaczenie zimą, dla
zimujących tu organizmów

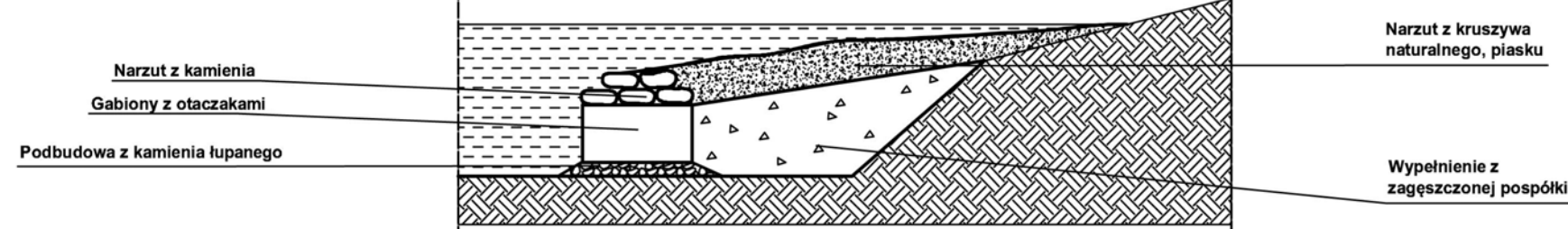
Oczko wodne pośród zabudowań może wymagać ogrodzenia – ważne by zachować przestrzeń pod ogrodzeniem dla wędrujących zwierząt – płazów, gadów ale też jeży i innych drobnych miłośników oczek wodnych

Przykładowy przekrój przez wyjście dla płazów

Przykładowy przekrój przez wypływanie

Zastawki - Zmiany klimatyczne wymuszają na nas zatrzymywanie wody. Proste zastawki mogą uratować rolnicze uprawy i zachować bioróżnorodność

Wyjście dla płazów

(fot. K. Konieczny)

(fot. K. Konieczny)

(fot. K. Konieczny)

Tak oczywiście nasze oczko wodne nie będzie wyglądało, ale możemy czerpać pomysły na zagospodarowanie ze zdjęć lotniczych stawów rybnych.

Dolina meandrującej rzeki też może być inspiracją do działań proprzyrodniczych

W nowych obiektach rekreacyjnych być może udałoby się dodać elementy ważne dla dzikiej przyrody

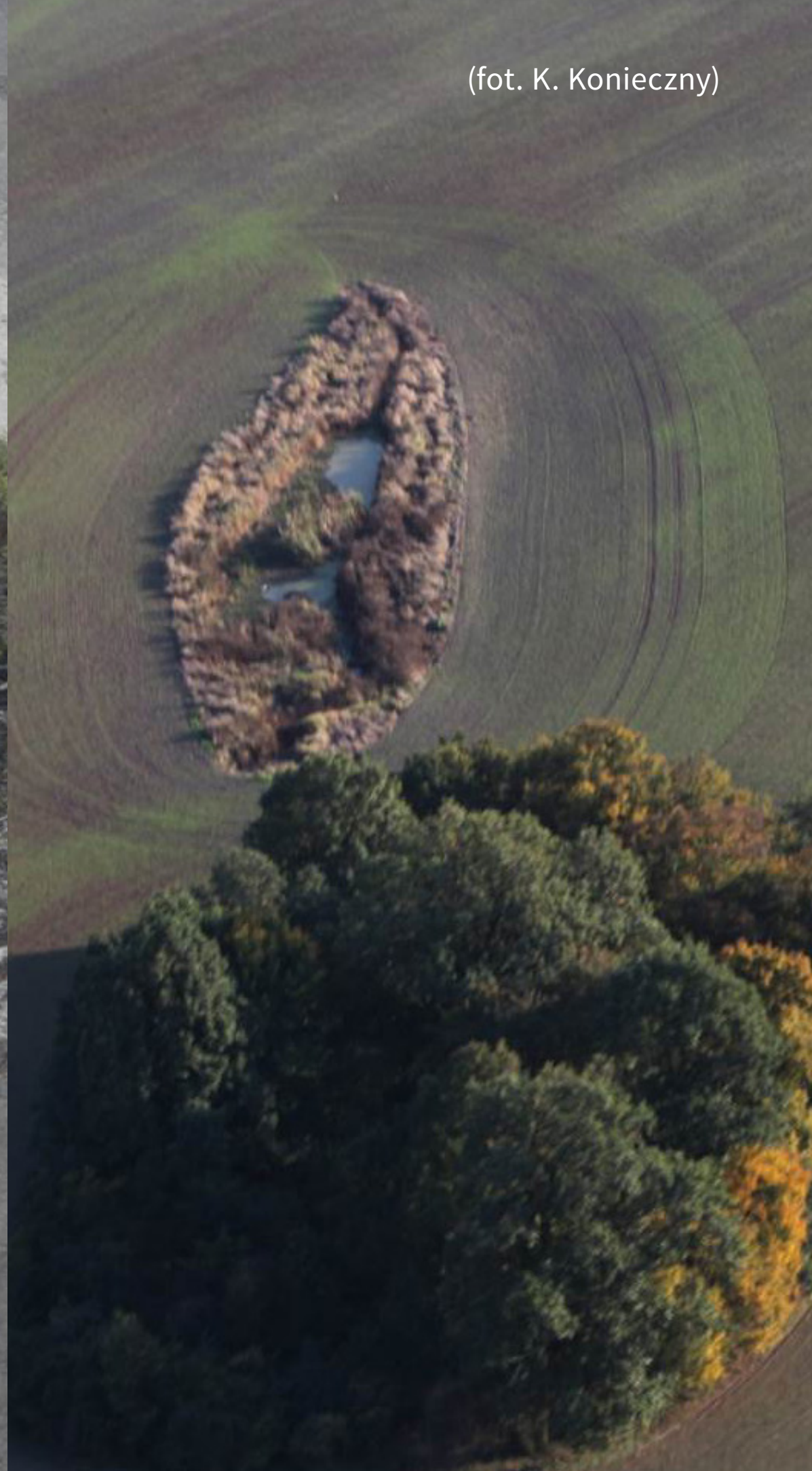
(fot. K. Konieczny)

(fot. K. Konieczny)

(fot. K. Konieczny)

Przykład dużej wyspy z kolonią mew i rybitw –
ważne by była ona nie porośnięta krzewami.
Dla kaczek krzewy już nie przeszkadzają.

Przykład wyspy, którą bobry zamieniają w dziką
enklawę

Śródpolny, niewielki zbiornik wodny

Pnie w wodzie

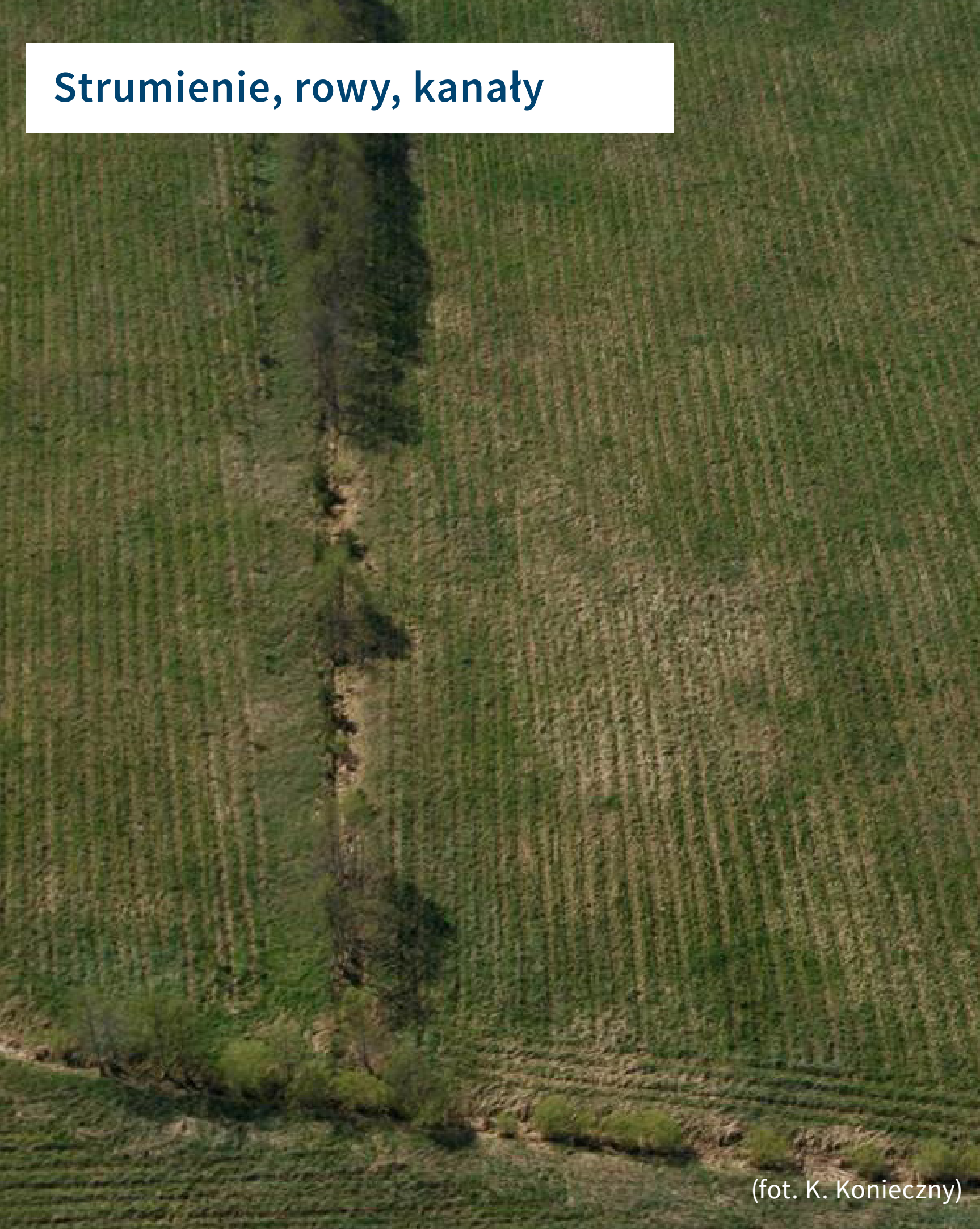
(fot. K. Konieczny)

Pień w wodzie, to nie tylko miejsce odpoczynku dla ptaków. To także schronienie dla ryb oraz wyjście dla płazów

Ale tak już nie...
Śmieci są ogromnym zagrożeniem dla oczek wodnych – wydzielane substancje chemiczne mogą zagrażać jakości wody w zbiorniku

Strumienie, rowy, kanały

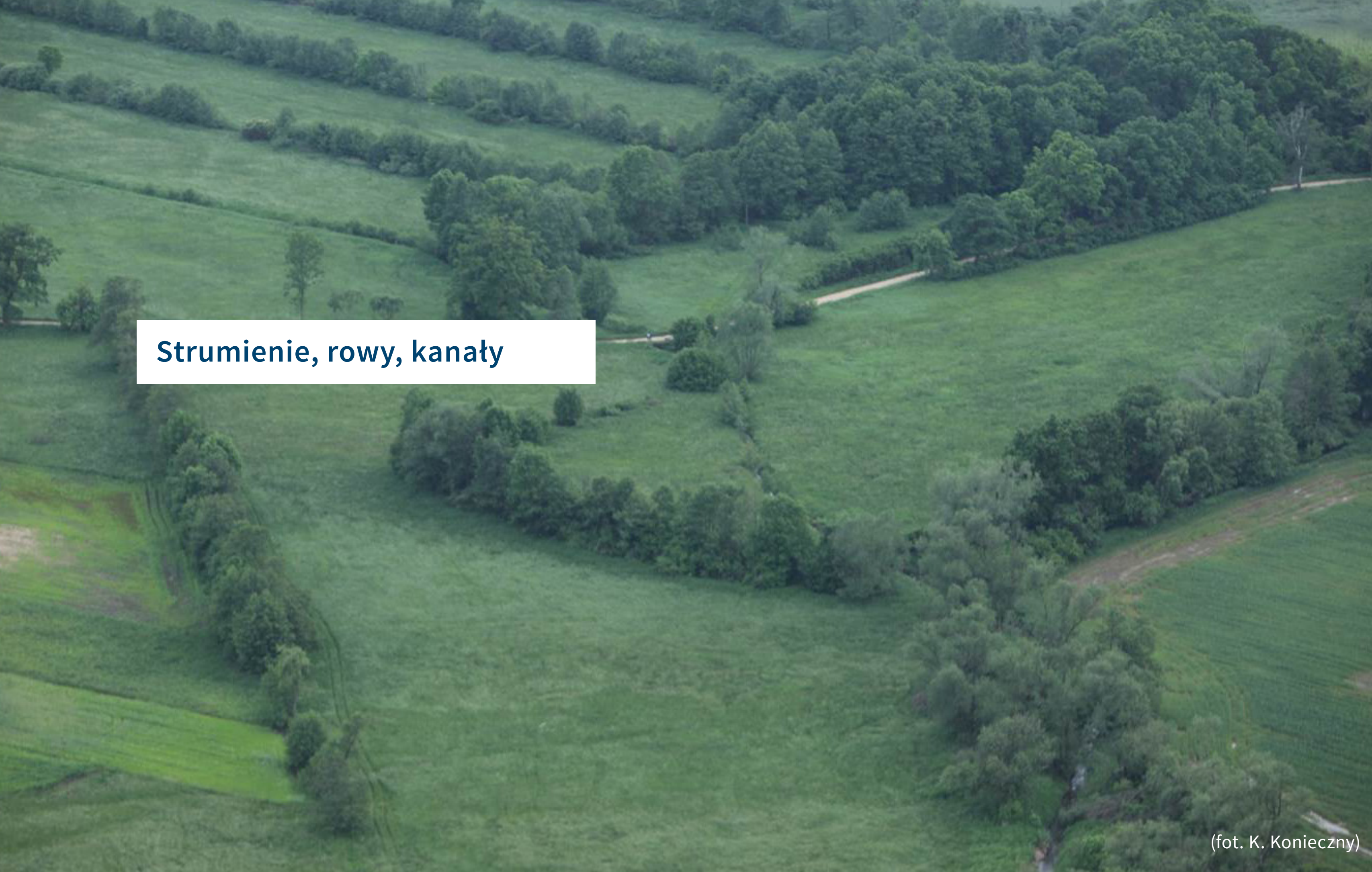
(fot. K. Konieczny)

(fot. K. Konieczny)

Utrzymanie samych oczek wodnych wymaga również pamiętania o ciekach wodnych, strumieniach tak by były one jak najbardziej naturalne i mogły również gromadzić wodę

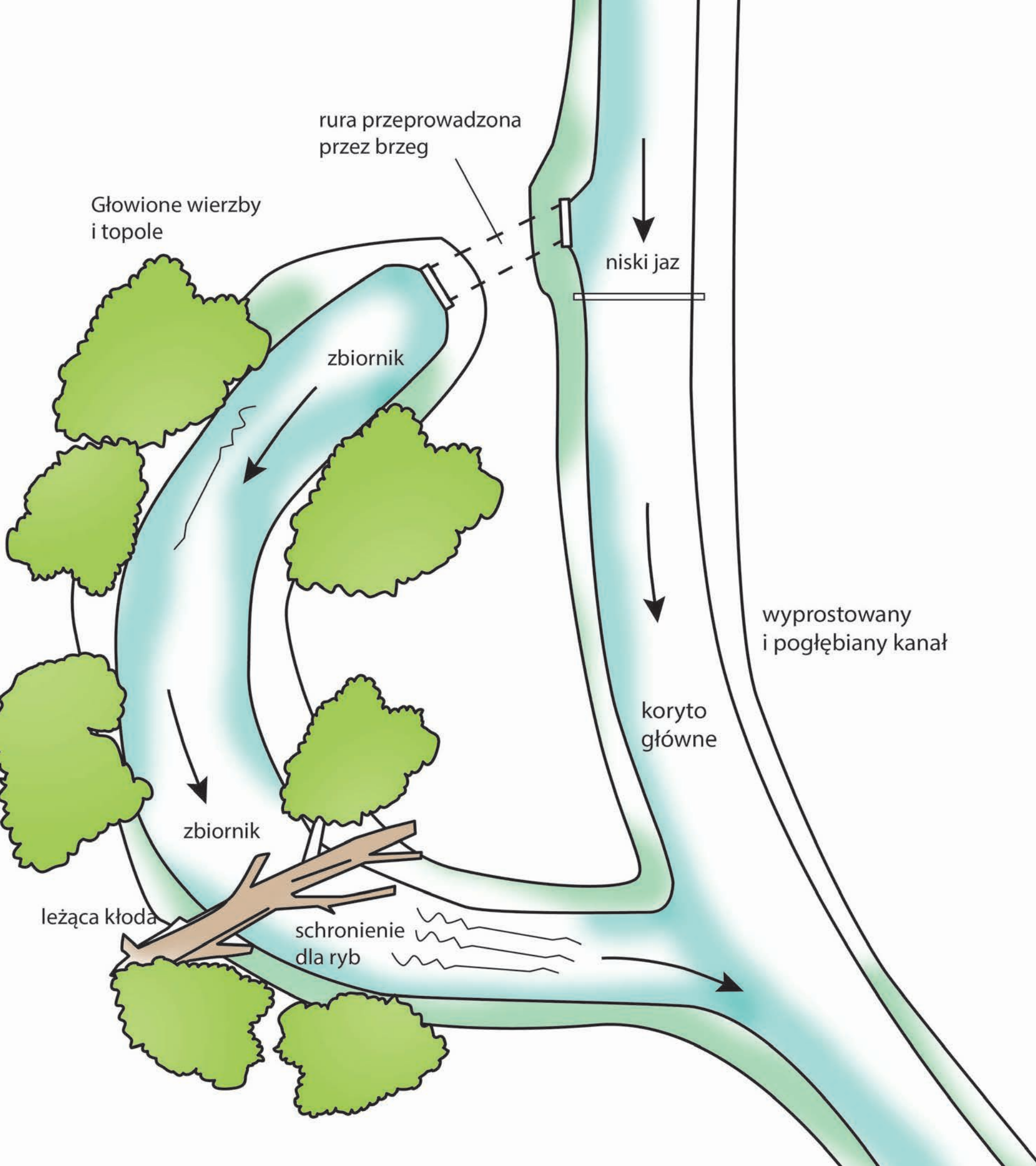
Przykład renaturyzacji gruntów rolnych w Dolinie Łachy w gminie Wińsko

Strumienie, rowy, kanały

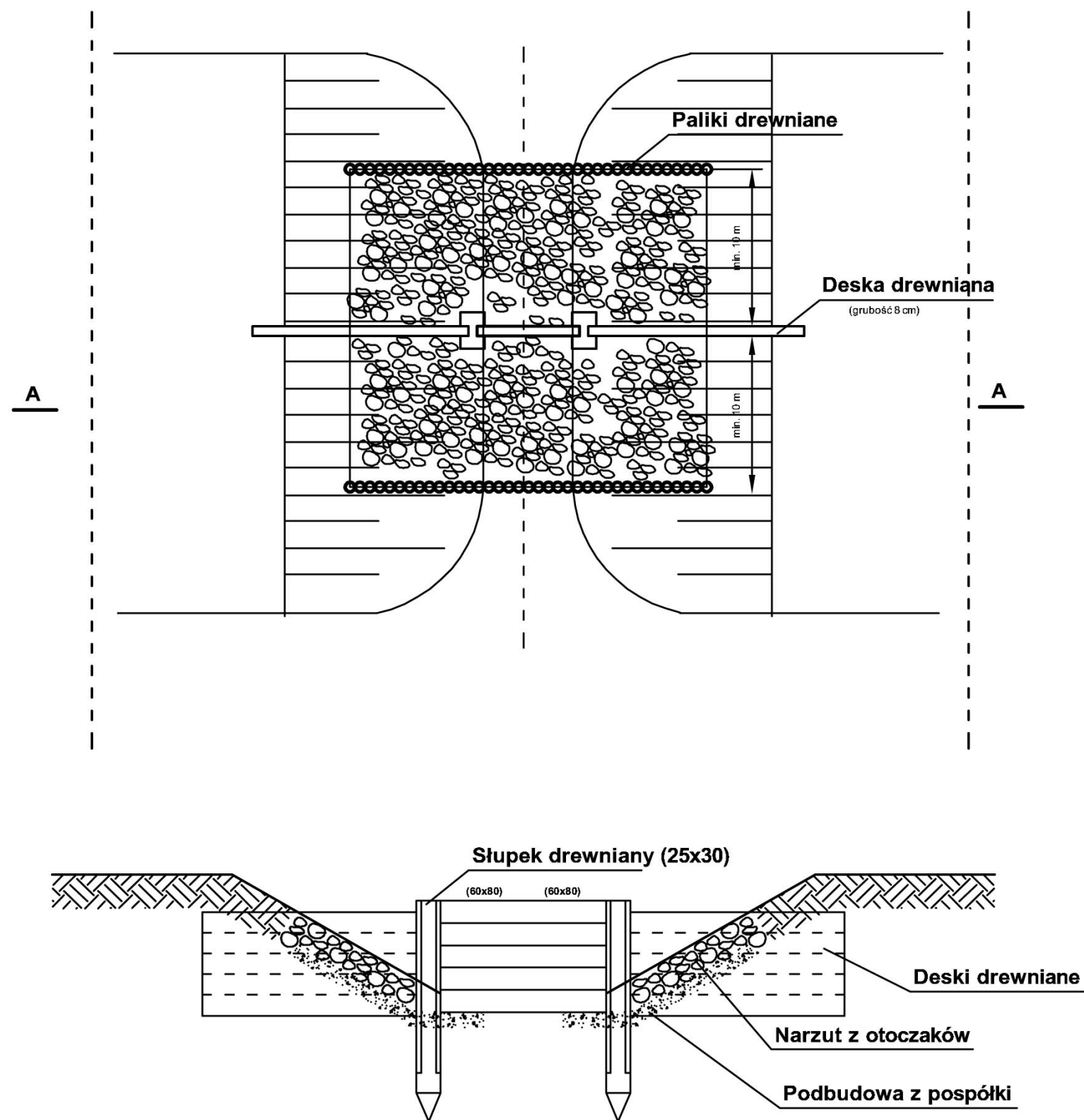
(fot. K. Konieczny)

Dobrze wykształcone łęgi olszowe przy rowach są warte zachowania – tworzą korytarze ekologiczne, mają rolę wiatrochronną i oczywiście zwiększają bioróżnorodność

Renaturyzacje w Anglii to powszechnie stosowana praktyka

Zastawki

Zmiany klimatyczne wymuszają na nas zatrzymywanie wody. Proste zastawki mogą uratować rolnicze uprawy i zachować bioróżnorodność

Edukacja i promocja

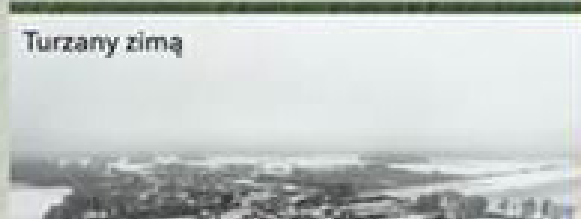
TURZANY – PRZYRODĄ MALOWANA WIEŚ W

Wieś rozciąga się na krawędzi Wzgórz Strupińskich, przylegających do Wału Trzebnickiego i Kotliny Żmigrodzkiej. Wzgórzach, od południa ciągną się bory świeże, fragmentami buczyn i niewielkimi łęgami sosnowo-jesionowymi. Północna część to mozaika pól uprawnych, olsów, łęgów olszowo-jesionowych i bardzo bogatych łęgów wiązowo-dębowych. W tej części istnieje wiele ciekawych miejsc oraz dość mocno rozbudowana sieć wodna, co wpływa na wysoką bioróżnorodność. Żurawie, kaczki i kaczki krzyżówki mają tu swoje królestwo. Każdej wiosny w Turzanach można wysłuchać koncertów żurawi, a w październiku blisko 10 par gnieździ się w okolicy. Wieczoryna gromadzą koncerty rzekotek i żab zielonych. W okolicznych lasach wodnych monotonnie grają kumaki nizinne. W starych dębach we wsi i wśród pól uprawnych rozradzają się największe polskie chrząszcze z rodziny kózkowatych – porogi dębosze. Nierzadko w końcu maja i w czerwcu można zobaczyć loty godowe tych chrząszczy, a nawet zobaczyć przesiadującą na wielkich dębowych pniach. W październiku zobaczymy tu bociana białego, dudka, kanię rudą, kaczki, kszyska oraz ortolana. Z roślin na uwagę zasługuje kosa w olsach okrzężnica bagienna, która ścieli się białymi kwiatami nad taflą wody. Względem na wysokie walory przyrodnicze lasów, łąk, stawów i łąk na północ od wsi obszary te zostały włączone do Europejskiej Sieci Natura 2000, jako ostoja siedliskowa „na łachy”.

Kaczka krzyżówka na oczku wodnym

Turzany zimą

Kozioróg

Rzekotka di

Połowiec szachownica na ciepłym przydrożu

Po odnowieniu oczka, warto pomyśleć o edukacji i pokazać wartości przyrodnicze wokół danej wsi